

คู่มือโครงการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569
โครงการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ภูผายล
(จังหวัดสกลนคร นครพนม และจังหวัดมุกดาหาร)
กิจกรรมพัฒนาพื้นที่พิเศษอย่างยั่งยืน

1. ความสอดคล้อง

- 1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม
- 1.2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (15) ด้านพลังทางสังคม
 - แผนแม่บทย่อย การเสริมสร้างทุนทางสังคม
- 1.3 แผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2566 – 2570
- 1.4 แนวทางการบริหารจัดการเพื่อเสริมความมั่นคงเชิงพื้นที่ พ.ศ. 2566 – 2570

2. หลักการและเหตุผล

เนื่องในโอกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยหวด ตำบลเต่างอย กิ่งอำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ได้พระราชทานพระราชดำริตอนหนึ่งว่า “ควรอนุรักษ์สภาพธรรมชาติและป่าไม้บริเวณใกล้กับห้วยหวด เชื่อมกับน้ำของโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยหวด ตลอดจนบริเวณข้างเคียงของอ่างเก็บน้ำ พร้อมกับควรปรับปรุงเสริมแต่งบริเวณให้มีความสวยงามและเหมาะสม เพื่อพัฒนาให้เป็นอุทยานแห่งชาติหรือส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างดี” คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ จึงมีมติเห็นชอบให้จัดพื้นที่บริเวณป่าเหนืออ่างเก็บน้ำห้วยหวดเป็นอุทยานแห่งชาติ โดยใช้ชื่อว่า “อุทยานแห่งชาติห้วยหวด” ตามพระราชกฤษฎีกาประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๑

อุทยานแห่งชาติภูผายล หรือเดิมเรียกว่าอุทยานแห่งชาติห้วยหวด มีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอโคกศรีสุพรรณ อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม และอำเภอดงหลวง อำเภอดงเจริญ จังหวัดมุกดาหาร พบว่ามีการลักลอบตัดไม้ค่อนข้างรุนแรงและเพิ่มทวีมากขึ้น เนื่องจากราษฎรในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้าง ซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ จึงมีความต้องการใช้ที่ดินเพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินเป็นผลผลักดันให้เข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ ลักลอบตัดไม้ขาย แฉ้วางป่า หรือเผาป่า ทำไร่เลื่อนลอย และเพื่อเป็นการพัฒนาระดับและแก้ไขสภาพความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น โดยน้อมนำแนวทางตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มุ่งให้ประชาชนในพื้นที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างพอเพียงและสมดุล กับสภาพแวดล้อม กรมส่งเสริมการเกษตรจึงร่วมบูรณาการขับเคลื่อนโครงการฯ ภายใต้แนวทางการบริหารจัดการเพื่อเสริมความมั่นคงเชิงพื้นที่ พ.ศ. 2566 – 2570 โดยส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรที่เหมาะสม ตามศักยภาพของพื้นที่ ให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการทำการเกษตรและการดำเนินชีวิต ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และทำการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3. วัตถุประสงค์

- 3.1 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรที่เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่
- 3.2 เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรร่นอมนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตรในพื้นที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม
- 3.3 เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และทำการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

4. เป้าหมาย

เกษตรกร จำนวน 300 ราย

5. สถานที่ดำเนินการ

พื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสกลนคร นครพนม และจังหวัดมุกดาหาร

6. กิจกรรม และวิธีการดำเนินงาน

6.1 แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เน้นให้มีความรู้และทักษะในการเพิ่มผลผลิตการผลิตและประสิทธิภาพการผลิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจแบบผสมผสานที่มีมูลค่าสูง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ ประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณาคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย และเกษตรกรให้สอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการเพื่อเสริมความมั่นคงเชิงพื้นที่ พ.ศ. 2566 – 2570

2) จัดทำแผนและหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมจากการวิเคราะห์พื้นที่ คน สินค้า เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการผลิตทางการเกษตร โดยเป็นหลักสูตรที่มาจากผลงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรม มาใช้ในการเพิ่มผลผลิตการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต ภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เน้นให้เกษตรกรมีความรู้และทักษะที่เหมาะสม สามารถนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองได้ และพร้อมปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตัวอย่างหลักสูตร เช่น

- (1) หลักสูตรการจัดการฟาร์ม
- (2) หลักสูตรระบบการทำการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น เกษตรผสมผสาน วนเกษตร การปลูกพืชหมุนเวียน เกษตรแบบประณีต
- (3) หลักสูตรการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบ Climate change
- (4) หลักสูตรการจัดการเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการเกษตร
- (5) หลักสูตรการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) และเกษตรอินทรีย์ (Organic Thailand)
- (6) หลักสูตรการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยตามความต้องการของพืช
- (7) หลักสูตรการผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ และการผลิตปุ๋ยพืชสด
- (8) หลักสูตรการควบคุมและการจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช
- (9) หลักสูตรการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

(10) หลักสูตรการบริหารจัดการ เช่น การตลาด และความเสี่ยงด้านการผลิต เป็นต้น

3) นำเกษตรกรมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้ง สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็นและเหมาะสมให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ เพื่อส่งเสริมการทำการเกษตรที่ให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

4) ติดตาม ให้คำแนะนำ และประเมินผลระดับการเรียนรู้และยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งการนำความรู้ไปปฏิบัติของเกษตรกร

ทั้งนี้ ขอให้สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ ดำเนินการประเมินเกษตรกรทุกรายที่เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ฯ โดยการทำแบบทดสอบทั้งก่อน (Pre - Test) และหลัง (Post - Test) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ฯ

6.2 ส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เน้นการปลูกพืชทางเลือก โดยการปรับเปลี่ยนชนิดพืช จากพืชเชิงเดี่ยวเป็นพืชเศรษฐกิจแบบผสมผสานที่มีมูลค่าสูง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) กำหนดพื้นที่เป้าหมายจากเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ เพื่อส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ โดยวิเคราะห์ชุมชน (พื้นที่ คน สินค้า) คำนึงถึงความเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ รายละเอียดไม่เกิน 2 ไร่ **โดยต้องไม่เป็นเกษตรกรที่ได้รับคัดเลือกให้ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมเกษตรกรต้นแบบ**

2) สนับสนุนพันธุ์พืชเศรษฐกิจมูลค่าสูง และปัจจัยการผลิตที่จำเป็นและเหมาะสม ซึ่งพันธุ์พืชที่สนับสนุนต้องเป็นพันธุ์ดี พร้อมทั้งส่งเสริมองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่นำไปสู่การเพิ่มผลผลิต การผลิต และประสิทธิภาพการผลิต เช่น เกษตรแม่นยำ ตั้งแต่ก่อนปลูกถึงการจำหน่าย เป็นต้น

3) ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ และประเมินผลการนำไปปฏิบัติของเกษตรกร

6.3 พัฒนาระดับเกษตรกรต้นแบบปีที่ 3 (ต่อเนื่องปี 2567)

พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรต้นแบบ ที่ได้รับการส่งเสริมในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) จัดทำแผนการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ร่วมกับการจัดทำแผนการผลิตแปลงต้นแบบ และแผนการตลาดภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการพัฒนาระบบตลาดและโลจิสติกส์ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

2) สนับสนุนพันธุ์พืชเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิตที่จำเป็น และเหมาะสมตามแผนการผลิต ซึ่งพันธุ์พืชที่สนับสนุนต้องเป็นพันธุ์ดี พร้อมทั้งส่งเสริมองค์ความรู้ โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต เช่น เกษตรแม่นยำ ตั้งแต่ก่อนปลูกถึงการจำหน่าย เป็นต้น

3) ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ และประเมินผลการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร และการนำความรู้ไปปฏิบัติ

4) ปรับปรุงฐานข้อมูลเกษตรกรต้นแบบตามแบบฟอร์มที่กำหนด เพื่อนำไปสรุปผลการดำเนินกิจกรรม

6.4 ติดตาม/ขับเคลื่อนโครงการในระดับพื้นที่

ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าที่พัก และค่ายานพาหนะ สำหรับสำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ ในการปฏิบัติงาน ติดตาม ให้คำแนะนำ การประเมินผล การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร และการประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกรเป้าหมาย ในการดำเนินงานโครงการฯ รวมทั้ง การประชุมเพื่อเตรียมงานในระดับจังหวัด และอำเภอ

7. ระยะเวลาดำเนินการ

ตุลาคม 2568 - กันยายน 2569

8. แผนปฏิบัติงาน

กิจกรรม/ขั้นตอน	แผนปฏิบัติงาน											
	ปี 2568			ปี 2569								
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
1. แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม				←	→							
2. ส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม							←	→				
3. พัฒนาระดับเกษตรกรต้นแบบปีที่ 3 (ต่อเนื่องปี 2567)							←	→	←	→		
4. ติดตาม/ขับเคลื่อนโครงการในระดับพื้นที่				←	→	←	→	←	→	←	→	→

9. ผลผลิต ผลลัพธ์ ตัวชี้วัด

9.1 ผลผลิต (output)

เกษตรกร จำนวน 300 ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรที่เหมาะสม

9.2 ผลลัพธ์ (outcome)

1) เกษตรกรร้อยละ 70 สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำการเกษตรของตนเอง และการดำเนินชีวิตได้จริง

2) เกษตรกรร้อยละ 70 มีการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้

3) เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10

9.3 ตัวชี้วัด

เชิงปริมาณ: เกษตรกร จำนวน 300 ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรที่เหมาะสม

เชิงคุณภาพ: 1) เกษตรกรร้อยละ 70 ที่เข้าร่วมโครงการ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำการเกษตรของตนเอง และการดำเนินชีวิตได้จริง

2) เกษตรกรร้อยละ 70 ที่เข้าร่วมโครงการ มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เกษตรกรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรที่เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ และสามารถนำมาปรับใช้ในการทำการเกษตรในพื้นที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และทำการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

11. การติดตามและประเมินผลโครงการ

ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ: เกษตรกร จำนวน 300 ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรที่เหมาะสม โดยกำหนดให้สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ จัดเก็บข้อมูล และบันทึกตามแบบสัมภาษณ์ เพื่อประเมินผลการนำความรู้ไปปฏิบัติของเกษตรกร (แบบ กสก.) ลงในระบบ RBM และรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ และผลการดำเนินงานรายไตรมาสลงในระบบ e-project ทั้งนี้ที่ดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้น

ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ:

1. เกษตรกรร้อยละ 70 ที่เข้าร่วมโครงการ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำการเกษตรของตนเอง และการดำเนินชีวิตได้จริง
2. เกษตรกรร้อยละ 70 ที่เข้าร่วมโครงการ มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นโดยกำหนดให้สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ จัดเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลการนำความรู้ไปปฏิบัติของเกษตรกร (แบบ กสก.) ลงในระบบ RBM

***** ทั้งนี้ ขอให้รายงานผลการดำเนินงานโครงการฯ ดังนี้**

- 1) รายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณและผลการดำเนินงานรายไตรมาส โดยบันทึกในระบบ e-project เมื่อดำเนินงานเสร็จสิ้นแต่ละกิจกรรมทันที
- 2) รายงานแบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของเกษตรกร (แบบ กสก.) บันทึกข้อมูลลงในระบบ RBM หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ภายในวันที่ 30 กันยายน 2569
- 3) แบบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 (เอกสารแนบ 2) ส่งกรมส่งเสริมการเกษตร ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2569

หมายเหตุ: การรายงานผลทุกแบบฟอร์ม ให้จัดส่งกรมส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบไฟล์ Word และไฟล์ PDF ทาง E-mail: highland_doe@hotmail.com ทั้งนี้ ขอให้แนบไฟล์ภาพการดำเนินกิจกรรมมาพร้อมกันด้วย

12. หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ

กองส่งเสริมโครงการพระราชดำริ การจัดการพื้นที่และวิศวกรรมเกษตร

- 1) นางสาวนันทวัน ทองเบ็ญญ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาพื้นที่พิเศษ
 - 2) นายทศพร เชาววิเศษ ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
- โทรศัพท์ 0 2579 3797, 08 0665 7995

E-mail: highland_doe@hotmail.com
